

Analýza právní úpravy ochrany zvěře před negativním vlivem přípravků na ochranu rostlin (opatření NAP č. 4.52)

Zadání: analyzovat stávající právní úpravu ochrany zvěře při používání přípravků na ochranu rostlin a navrhnout aktualizaci tak, aby legislativní požadavky byly reálné jak pro profesionální uživatele přípravků, tak pro dozorové orgány, a odpovídaly současné míře rizika s ohledem na nižší toxicitu povolených přípravků.

Autor analýzy: Česká spol. rostlinolékařská, 2014.

Stávající platná právní úprava ochrany zvěře při používání přípravků vychází ze základních podmínek vyhlášky MZLVH č. 37/1963 Sb., ochraně včel, ryb a lovné zvěře při hubení škůdců rostlin přípravky na ochranu rostlin, později několikrát novelizované, zvláště po roce 2004 se zřetelem ke změnám v zastoupení a podílu použití kategorií přípravků pro zvěř nebezpečných a zvláště nebezpečných v seznamu povolených přípravků na ochranu rostlin.

Míra rizika přípravků z hlediska ohrožení zvěře je odvislá zejména od úrovně jejich toxicity, způsobu účinku a perzistence. Negativní vedlejší účinky aplikovaných přípravků na zvěř však dále ovlivňuje značně proměnná míra pravděpodobné její expozice v přírodních podmínkách, jednak po přímém zasažení během aplikace nebo prostřednictvím kontaminované potravní složky. Také závisí na využívání přípravky ošetřovaného porostu konkrétních plodin a kultur jednotlivými druhy zvěře, stadiu rozmnožovacího cyklu (hnízdění, vyvádění mláďat), a populační hustotě (zazvěření). Nelze proto stanovit jednoznačná normativní opatření k ochraně zvěře při používání přípravků se zvýšeným rizikem pro zvěř. Neexistují ani v příslušných předpisech v zahraničí, kromě obecně známých doporučení typu limitních vět SPE5, SPE6 stanovených unijními předpisy.

Současnou unijní legislativou (nařízení o přípravcích 1107/2008) stanovená kritéria hodnocení a povolování přípravků a výrazná obměna jejich povoleného seznamu v posledních letech, podstatně přispěly také ke snížení rizika jejich vedlejších negativních účinků na zvěř a další necílové obratlovce. V období 1970 až 1990 tvořil podíl přípravků toxických a vysoce toxických téměř jednu třetinu počtu povolených POR a použití zejména později zakázaných přípravků Endrin a Nuvacron při přemnožení hraboše polního, mělo devastující důsledky pro populace drobné zvěře. V posledních letech (2010 až 2014) činí tento podíl necelé jedno procento a to při celkově nižší úrovni jejich toxicity. Výjimkou tak zůstávají povolené rodenticidy (Lanirat Micro, Stutox, Polytanol), určené pro plošné použití ve venkovních (polních a lesních) podmínkách, kde se dosud nepodařilo najít, z hlediska rizika pro zvěř, vhodnější alternativu. Potvrzuje to i případ hromadné otravy racků při aplikaci bromadiolonu (Lanirat Micro) v Severomoravském kraji v roce 2012.

Této situaci proto správně odpovídají i příslušná ustanovení zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, která stanoví povinnost uživatele rodenticidů předem oznámit jejich aplikaci zástupci uživatele honitby a příslušné rostlinolékařské inspekci ÚKZÚZ (§ 51, odst. 1, písm. b)) a projednat opatření k ochraně zvěře s oprávněným zástupcem honitby (§ 51, odst. 2, písm. b). Prováděcí vyhláška č. 327/2012 Sb., pak v návaznosti na tato ustanovení rostlinolékařského zákona stanoví v § 12 **opatření k ochraně necílových obratlovců a zvěře** „při používání přípravků pro zvěř nebezpečných a zvláště nebezpečných“, jako alternativně volitelné

možnosti podle konkrétních podmínek a jejich praktické upotřebitelnosti, aniž normativně ukládá jejich využití za každou cenu.

Tato opatření, která mají být projednána v souvislosti s ohlašovací povinností uživatele rodenticidů s oprávněným zástupcem uživatele honitby, však nelze vztahovat v obecné interpretaci na používání všech přípravků označených jako nebezpečné (N) a zvláště nebezpečné (ZN) pro zvěř, jak je uvedeno v úvodu výše zmíněného ustanovení § 12 citované vyhlášky.

Kromě zmíněných rodenticidů jsou v přehledu přípravků pro zvěř nebezpečných a zvláště nebezpečných zařazena **skupina přípravků k moření osiv**, na příklad: Cruiser 350 FS (thiometoxam), Janus FS 180 (clothianidin + beta-cyflutrin), Gaucho 70 WS (imidacloprid) Orius 5 FS (imazalil + tebuconazol) a řada dalších přípravků. U některých jsou přiřazeny limitní věty SPe 5 a SPe 6, která stanoví opatření k ochraně suchozemských obratlovců při setí takto ošetřeného osiva. Tyto pokyny stanoví postup při setí takto ošetřeného osiva, který zajistí především dokonalé zapravení osiva do půdy, zvláště na koncích řádků (souvratích), aby také nedošlo k jeho rozsypání při plnění secího stroje a byl tak vyloučen přímý kontakt či sběr zrnožravými druhy zvěře.

Pěstitelé však většinou získávají osivo od příslušného distributora již namořené s návěskou s omezeným obsahem na obalu osiva, na které je kromě základních údajů o osivu, uvedeno pouze jakým přípravkem, popřípadě účinnou látkou, bylo osivo namořeno. **Uživatel osiva, a tedy i přípravku, se však přímo nedozví o označení jeho rizika pro zvěř, ani o obsahu pokynů těchto limitních vět.**

Pokud označení ZN (N) pro zvěř u výše uvedených přípravků k moření osiv považuje ÚKZÚZ za relevantní a dostatečně zdůvodněné údaje o riziku pro zvěř a další necílové obratlovce, pak **je třeba v příslušném předpisu v tomto smyslu upravit povinný obsah návěsky na obalu osiva, popřípadě doplnit také ustanovení § 12 vyhlášky č. 327/2012 Sb. o opatření z uvedených limitních vět při setí takto ošetřených osiv.**

Třetí významnou skupinou přípravků s označením nebezpečné a zvláště nebezpečné pro zvěř jsou: Mirage 450 EC a další fungicidy s obsahem účinné látky prochloraz, Ridomil Gold Plus, fungicid s účinnými látkami metalaxyl a mancozeb, herbicid U 46 D Fluid, herbicid na bázi 2,4-D a některé další.

Označení daného stupně rizika pro zvěř (N, ZN) u této skupiny běžně používaných přípravků, které není pro odbornou veřejnost blíže specifikované, je pro jejich uživatele pouze informativním údajem, neboť jejich používání není a nemůže být jinak normativně regulováno. Z dlouhodobého sledování nejsou zaznamenány zřetelné příznaky ohrožení zvěře při jejich poměrně širokého používání. Avšak nelze podceňovat případná skrytá chronická onemocnění, poruch reprodukčního cyklu a zeslabení populace. Otázkou tak zůstává, **zda je tento údaj dostatečně využíván v rozhodovacím procesu při volbě přípravku v současných systémech integrované ochrany rostlin.**

Významnou pozitivní roli v ochraně zvěře mají také v současné době postupně uplatňovaná pravidla správného a bezpečného používání přípravků, včetně bezpečnější aplikační technologie, respektování ochranných vzdáleností, vylučujících zasažení sousedních porostů, větrolamů, remízků a další rozptýlené zeleně, jako důležité biocenózy volně žijící zvěře a ptáků.

Závěr

Závěrem lze konstatovat, že používání přípravků na ochranu rostlin v současné době již nepatří mezi nejvýznamnější negativní faktory ohrožující zvěř a další suchozemské obratlovce. Nesporně vyšší negativní roli nyní sehrává zemědělská mechanizace (žací a sklízecí technika), rozvoj motorismu a zvýšená frekvence dopravních prostředků a střetů se zvěří, zvýšený predační tlak v souvislosti s přemnožením některých druhů (kuna skalní, divoká prasata).